

Izšla vsak dan razen ponedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in administracija: 2437 S. Lawrence Ave., Chicago, Ill.
Office of Publication: 2437 S. Lawrence Ave., Chicago, Ill.
Telephone, Rockwell 4994.

LETO—YEAR XIX.

Cena lista je \$2.00

Entered as second-class matter January 23, 1912, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., torek, 27. aprila (April 27), 1926.

Subscription \$5.00 Yearly

STEV.—NUMBER 99

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

SENATOR SHIPSTEAD JE POTEGNIL ROCKEFELLERJU ML. KRINKO S HINAVSKEGA LICA

V ta namen je predložil senatu resolucijo za preiskavo stavke na marylandski železnici.

Washington, D. C. — Senator Shipstead, pripadajoč k farmarski delavski stranki v Minnesoti, je napravil iz stavke, ki se je izpremenila na marylandski železnici v izpor, vprašanje pred kongresom. Obenem je potegnil tudi maske nedolžnosti doli z obraza John D. Rockefellerja ml., ki je glavni delničar železnice.

Shipstead je v govoru pokazal, da je nekaj misterioznega v tej stavki, ki je nočejo izravnavati velike finančne sile ob času, ko se išče nov načrt, da pride mir v železniško industrijo. Predložil je resolucijo, ki zahteva, da odsek za meddržavno trgovino preišče vzroke, ki so poglani strojevodje in kurjače v stavko.

Unija se je dve leti trudila, da izravna pritožbe na železnici, pa uspeha ni imela, je naglašal senator Shipstead. Železnica je bila poznana kot Rockefellerjeva

železnica. Po tej železnici so prevažali premog iz Rockefellerjevih premogovnikov. Rockefeller mlajši je priznal, da je so lastnik železnice in premogovnikov in da on nosi finančno odgovornost za oboje. Kompanija je skozinsko provocirala uslužbence, ki so ostali celo mirni, ko je bilo znano, da železniška družba nabira stavkokaže. Zastavkali so šele tedaj, ko je bilo odpuščenih petdeset starih delavcev, ki niso hoteli podpisati znane pogodbe, ki je poznana v ameriški javnosti kot "yellow dog contract."

Shipstead je dalje dokazal, da Rockefeller mlajši lastuje dvajset odstotkov delnic marylandske železnice. To je že tako veliko število delnic, da lastnik popolnoma vpliva na ravnatelj družbe. Dalje on lastuje Consolidation Coal kompanijo, katere produkti tvorijo glavni tovar na tej železnici.

Shipstead je dalje naglašal, da smatra ljudstvo, ki živi v mestih ob železnici, Rockefellerja osebnostno odgovornim za škodo, ki nastane zanje.

V Illinoisu zapirajo premogovnike

V okraju Grundy je bil zaprt zadnji premogovnik. — Očen, ziva proti rudarjem se vrši po vsem Illinoisu.

Coal City, Ill. — Šlo bi moral biti človek, da bi ne opazil ofenzive premogovniških podjetnikov proti rudarski organizaciji v Illinoisu. Končaj dvajset let nazaj je bilo tu okoli odprtih še veliko premogovnikov, v katerih so delali rudarji. Veliko premogovnikov je bilo okoli Wilmingtona, Braidwooda in drugih mest v tej pokrajini. Pričeli so jih zapirati enega za drugim in zdaj so zaprli še premogovnik pri Coal Cityju, to je zadnji premogovnik v okraju Grundyju.

Eno leto nazaj so zaprli premogovnik pri South Wilmingtonu, ki je bil zadnji v okraju Will.

Premogovnikov niso zaprli zaradi tega, ker je zmanjkalo premoga v njih. Ampak premogovnike so zaprli, da so rudarji ob zaslužek in delo, kompanije so pa začele naročati premog iz neunijskih premogovnikov v Kentuckiju, da na ta način delajo proti organiziranim rudarjem v Illinoisu.

Večbizijs je pričel z ofenzivo za odprto delavnico. Z odprtim bojem ni mogel doseči ničesar. Znižale so se prevozne cene za premog, ki prihaja iz neunijskih premogovnikov, da lahko prodajajo neunijski premog ceneje v Chicagu, kot pa premog iz države Illinois.

Sin rabina Wiseja je zavrgel vero.

New York. — James Freeman Wise, sin znanega židovskega rabina (duhovna) Stephens S. Wiseja, ki je dve leti študiral za rabina, da nasledi očeta poklic, je 25. t. m. naznanil, da je zavrgel židovsko teologijo in vero. Mladi Wise izjavlja, da je prišel do prepričanja, da židovstvo kot vera je prenehalo igrati veliko vlogo v židovskem življenju in da židovska vera nima nobene bodočnosti.

Reza kan se je dal kronati za šaha.

Teheran, Perzija, 26. apr. — Reza kan, bivši perzijski ministrijski predsednik, ki se je dal pred nekaj meseci oklicati za kralja Perzije, je bil večer z velikim pompom kronan kot novi šah. Njegovo rodbinsko ime Pahlevi je zdaj ime nove dinastije. Reza kan je sin bivšega šahovega hlevarja. Njegova vlada je diktatorska.

Kapitalizem zahteva žrtve na desno in levo

Zadnji dve žrtvi iz aktualnega predora so dobili šele zdaj. — Izmed šestih ponesrečenih delavcev so rešili le enega še živega.

Quincy, Cal. — V predoru, ki ga gradi Feather River Power kompanija, se je izvršila podstoba, ki je pokopala šest delavcev. Ta predor se nahaja trideset milj od tukaj. Na delavce je padla plast zemlje pomešana s kamenjem. Delavci so delali z vsemi svojimi močmi, da rešijo svoje ponesrečene tovariše še žive. Prišli so do vseh šest delavcev, a pet jih je bilo že mrtvih. Živ je bil samo še eden, a še ta je bil poškodovan.

Take nesreče se dajo preprečiti. Tehnična veda je tako daleč napredovala, da lahko omeji vsako podstobo v predoru. Take naprave stanejo denar in podjetnikom krčijo profit. Zato so pa podjetniki malomarni, kadar gre za varnost delavcev pri delu, ker se taka malomarnost ne kaznuje strogo.

Jugoslavija nemirna

Mussolini je začel ekonomsko okupacijo Albanije.

Dunaj, 26. apr. — (Chicago Daily News). — Jugoslavija opazuje z veliko napetostjo italijansko prodiranje v Albanijo. Bati se je, da obstoji tajna pogodba med Mussolinijem in Ahmed Zogujem, kateremu je Jugoslavija pomagala, da je prišel ponovno na krmilo v Albanijo.

Vest se glasi, da Italijani namenjajo zgraditi luke v Draču, Elbasanu, Avloni in Berat, katere bodo zvezali z avtomobilnimi cestami z Jugoslavijo. General Mallette in drugi italijanski oficirji ter inženirji vodijo strategično kampanjo v Albanijo.

Clemenceau zarubljen.

Pariz, 26. apr. — Georges Clemenceau, bivši francoski premijer, ni plačal svojih davkov o pravem času in vled tega je bil obsojen, da mora plačati 300 frankov kazni. Stari "Tiger" je bil jezen in je vse posilnice za plačanje kazni prezrl. Zadnji teden je pa prišel policijski nadnik na njegov dom in mu zarubil kos pohištva, katerega je pa Clemenceau hitro odkupil. Pariški nacionalni listi se silno zgražajo radi tega postopanja napram "Tigru".

SOVJETSKA RUSIJA PRI- ZNA AMERIŠKA POSOJILA

Litvinov pravi, da so sovjeti lahko plačajo Kerenskijev dolg. — Ruško-nemški "lokarnski pakt" podpisan v Berlinu.

Moskva, 26. apr. — Maksim Litvinov, pomožni komisar za zunanje zadeve, je večer v svojem govoru pred centralnim izvršnim odborom dejal, da se odnošaji med Unijo socialističnih sovjetskih republik in Združenimi državami izboljšujejo in da se v kratkem doseže prijateljsko razmerje med obema velesilama.

Litvinov je poročal o podpisani revidirani rapsalske pogodbe med Rusijo in Nemčijo, in ko je opisal sedanje odnose med sovjetsko Unijo in raznimi deželami, je rekel:

"Nad vsemi se dviga kolosalna moč Amerike. Poročila iz Amerike kažejo novo stališče, ki se pojavlja v biznijskih krogih glede sovjetske Rusije. Res je, da ameriška vlada se še ni gani-la s svoje mrtve črte, toda obstojajo nasprija niso velika. Pravijo nam, da naše priznanje Kerenskijevih dolgov je pogojno, ako hočemo imeti ameriško priznanje. Sovjetska vlada je že večkrat izjavila, da je priprav-

ODLOČILNI MOMENTI NA ANGLEŠKEM

Ta teden ima pasti kocka v konfliktu med radjarji in magnati. Baldwin morda prepusti rešitev krize volicem.

London, 26. apr. — Ta teden se ima odločiti, da li 1. maja stavka pet milijonov delavcev v Angliji ali se kriza reši s kompromisom — ki pa bo le premirje do prihodnjega konflikta.

Premijer Baldwin je danes povabil zastopnike rudarjev in lastnikov premogovnikov na novo konferenco. Danes zopet krojijo poročila, da v slučaju stavke namitava vlada podati ostavko in prepustiti vprašanje nacionaliziranja premogovnikov volicem.

Do tega momenta ni še videti najmanjšega znamenja rešitve krize.

Zadnji dan razprave v senatu radi dolgov Italije

Senator Reed je primerjal Mussolinija z rjavočrtno sverjo. — Johnson iz Kalifornije je ožigonal evropsko dolgovno komisijo. Tako so povedali še drugi opozicijski senatorji svoje mnenje.

Washington, D. C. — Mussolini je dosegel, da je senat odobril italijansko dolgovno pogodbo. Preden se je to izvršilo, so pa senatorji, ki jih ni pridobila administracija za svoj način za izravnavanje dolgov, povedali odprto, kako mislijo o Mussoliniju in italijanski dolgovni pogodbi.

Prvi je ožigonal Mussolinija senator Reed iz Missourija. Cital je Mussolinijev govor, s katerim je grozil, da prekorati Brennerjev prelaz s tremi milijoni vojakov, in njegove bahaške besede, ko je rekel: "Varnim se čutim samo v senci svojega meča."

"To, gospodje," je rekel Reed, "se čuje kot rjovenje divje zveri, ne pa kot človekov glas. Čuje se kot peklenški glas, ki je bil izpuščen na brezobramben svet. To pomeni, da mastite pošast, da pojačujete njeno roko, da brustite njen meč, ako glasujete, da se ji dajo te milijarde dolarjev ameriškega ljudstva; in na tak način, da je malo manj kot velatvina."

"Podoba, ki se največkrat vepi v dušo diktatorja, je prikazen krvi, ki jo on gazi s pomočjo brutalne sile. Faktično so njegove armade pripravljene, njegovi bataljoni opremljeni, njegovi častniki na svojih mestih pripravljeni, da se za znamenje za napad."

"To ni izravnavanje, ampak je predaja. To je strahopetnost pred diktatorjem. To je največji madež, ki je bil kdaj v zgodovini naše dežele. To je pojačanje vojaške sile najnevarnejšemu človeku, ki sedaj živi. Zda pa hočete glasovati, da podarite milijarde denarja ameriškega ljudstva v podporo človeku, ki je okruten kot Caligula in poseduje je polasten egoizem Nerona, človeka, ki ima dušo pošasti. On bo zopet prižgal bakljico vojne, da poplavi svet z uničenjem."

Johnson iz Kalifornije je ožigonal prednost dolgovne komisije, ki je dejala, sprejmite tole, ali pa nič. Priložil je gor-ko moralno zausno mednarodnim bankirjem, posebno pa Morganovj tvrdki.

Howell iz Nebraske je povedal, koliko bodo izgubile razne države, ako se odobri dolgovna pogodba z Italijo. Ta dokument bo igral še veliko ulogo v prihodnji volilni kampanji, ker navaja številke, ki govorijo, kako velika je izguba vsake države.

Nato so sledili drugi senatorji, ki so ožigali dolgovno pogodbo in se zgražali, da se kaj takega sprejme.

Senator Reed je glasoval pri zadnjem pomenskem glasovanju za pogodbo, da bo lahko zahteval, da se vprašanje še enkrat avajše.

Passaliska stavka se bo nadaljevala

Governor je opustil posredovanje, ko se magnet je niso hoteli odzvati.

Passaic, N. J. — Governor Moore je v soboto opustil svoje posredovanje med tekstilnimi delavci in lastniki tovarov v avroho končanja stavke. Moore je dejal, da je izprevidel, da nobena stranka noče miru. Najbolj ga je pa ujezilo, ko lastniki tovarov niso niti odgovorili na njegovo povabilo, da naj pošljejo predstav-nika na sejo njegove posredovalne komisije.

Teksanska poplava zahtevala sedem življenj

Deževni nalivi še trajajo. — Reka Rio Grande je narasla na dvanajst čevljev. — Blizo Huntavilla se je virgal oblak.

Dallas, Texas. — Minoli teden je bil zelo katastrofalen na jugozapadu in sredi države. Dež je bil kakor iz škafa in nevarnost je bila, da narasle vode uničijo sa-dež na polju, ceste in mostove. Življenje je izgubilo sedem oseb. Nekih mehiških deček, star devet let, je utonil, ko je lovil ribe v potoku pri Dallasu.

V bližini Huntavilla se je utrgal oblak in v nekaj urah je padlo 12 palcev dežja. Lilo je kot iz škafa. Voda je poplavlila International Great Northern, železnico in železniški promet je bil ustavljen skozi več ur.

Iz centralnega in severnega Texasa poročajo o izredno velikih deževnih nalivih. V Dallasu je padlo 8 palca dežja v štiri in dvajsetih urah.

Reka Rio Grande je pri Laredu narasla za dvanajst čevljev. Ampak reka še vedno narasča. Poplavljenih je bilo veliko naprav za sesanje vode ob reki. Voda je odnesla dva mostova pri Eagle Passu.

Strela je ubila v Big Springu eno osebo, v Crockettu je ubila nekoga zamorca.

Blizo Austina je utonila ena oseba, dve mali deklici sta utonili blizo Sweetwaterja, v Lubucku je pa strela ubila eno osebo.

Ellen Key, švedska pisateljica, umrla.

Stockholm, 26. apr. — Ellen Key, gljovita švedska pisateljica, je večerj umrla v starosti 76 let. Napisala je okrog 30 novel.

BUTLER RAZKRINKAN KOT GOSPODAR VOHUNOV

Pod nabo je imel 25 vohunov, ki mu jih je poslala Shermanova detektivska agencija.

New York, N. Y. (F. P.) — Robert Dunn, ki je v družbi Sidney Howarda pisal knjigo "Labor Spy", prikazuje v prvi izdaji magazina "The New Masses" senatorja Butlerja, ki je napravil Coolidge predsednikom, kot gospodarja nad delavskimi vohuni. Dunn je dobil zopet nov material, odkar je njegova knjiga izšla. On zdaj pripoveduje, da je bil Butler pred več leti predsednik podjetniške organizacije "New Bedford Manufacturers Association" in kot tak je dobil pet in dvajset delavskih vohunov od Shermanove privatne detektivske agencije, da z njimi napravijo razdor v organizacijah tekstilnih delavcev in jih tako uniči.

Ti vohuni so Butlerju redno poročali, kaj se godi med delavci in kaj počnejo voditelji strokovnih organizacij.

Nato Dunn pripoveduje, da je Shermanova agencija sestavila imenik o "radikalnih" delavcih v tovarnah, in da je po navodilu Butlerja bil tak imenik

KAJ JE Z VOJAŠKO VSTAJO, KI JO BAJE VODI FARINACCI PROTI MUSSOLINIJU V BENEČIJI?

Italijanski despot se pripravlja na vojno. Veliko gibanje vojaštva na jadranskem obrežju. Farinaciovski list piše, da "fašizem mora prekorati meje, ako noče poginiti neizpolnjen."

London, 26. apr. — Poročila iz Berlina, da je v Benečiji in Julijski krajini izbruhnila vojaška revolta proti Mussoliniju, niso potrjena. Ena teh vesti se glasi:

"Poročila iz Lugana ob avicarsko-italijanski meji berlinkemu listu Vossische Zeitung pripovedujejo o velikem razkolu med italijanskimi fašisti. Velika armada pod vodstvom Roberta Farinaccia, ki je pred kratkim resigniral kot generalni tajnik fašistovske stranke, se je začela kretati proti premijerju Mussoliniju v vzhodnih provincah Italije, zlasti v Benetkah. Udinu (Videm) in Trstu. Nedavno so bili veliki spopadi med Farinaccijskimi in Mussolinijevimi grupami, toda hujši isgredi so bili odvrnjeni, ker je bilo karabinjerom (šandarjem) ukazano, da

ne smejo rabiti orožja. Vossische Zeitung trdi, da je prešla to poročilo iz absolutno zanesljivega vira. Najstrožja fašistovska cenzura v Italiji je kriva, da novice o tem še ni prodrla v sunanji svet."

London, 26. apr. — "Daily Herald", organ delavske stranke, je objavil poročilo svojega korespondenta iz Chiossa v Švici ob italijanski meji, ki se glasi, da se Italija pripravlja na vojno. Poročevalec je izvedel, da je italijanski armadništvo naredilo načrt za apldano mobilizacijo v juniju. Velika delavnost je v v vojaških divizijah, ki so nastanjene na obrežju Jadranskega morja.

Farinaciovski list "Corriere Padano", katerega kontrolira Mussolinijev prijatelj Italo Balbo, je te dni objavil članek, v katerem so tudi sledeča smislina besede: "Evropa nam mora izlopa dati nekatere kolonije, ako noče, da jih prejaljale vzamemo s silo. Fašizem mora prekorati meje Italije ali pa poginiti kot neizpolnjena obljuba."

Mednarodna ekonomska konferenca v Ženevi

Ženeva, 26. apr. — Danes je bila tukaj otvorjena mednarodna ekonomska konferenca pod avspicijami lige narodov. Prisotnih je 87 delegatov. Amerika ima tri delegate. Rusija, ki se je odzvala povabilu, ni poslala nikogar iz razloga, ker se konferenca vrši v Švici. Namen konference je, izdelati načrt za rešitev mnogih mednarodnih gospodarskih problemov, ki morajo biti rešeni predno je mogoče govoriti o razoroženju.

Velika protesta stavka na Norveškem

30.000 rudarjev in strojevodij zastavkalo proti znižanju mezd.

Oslo, Norveška, 26. apr. — Stavka, v kateri je okrog 30.000 rudarjev in strojevodij, je zdaj v teku. Stavka je protest, ker hočejo delodajalci znižati delavcem mezd za 17 odstotkov.

"Američani bodo pili kakor bodo hoteli"

To so bile zaključne besede nekakega. — Zaključeno je bilo v sosedo končano. — Mogoče se to vprašanje mada praviš, tudi postane stvar.

Washington, D. C., 25. aprila. — V soboto je bilo zaključeno tridesetno javno zaslišanjanje glede prohibicije. Mokrači so s številkami in s nepopolnimi izjavami dokazali, da je suhaška postava poslabšala razmere v Ameriki, da upliva kvarno na mladino in da zastruplja staro in mlado. Suhači so veliko govorili, ampak svojih trditev niso mogli podpreti s neoposltnimi dokazi, kajti takih dokazov ni. Trdili so, da so se v splošnem razmere poboljšale od Volsteads dajle, da je ameriška mladina bolj tiha štista in nedolna kakor je bila pred Volsteadom, da ne še bolj, in da vlada med delavci blagostanje, kakršnega prej niso poznali. Kdor ima količjak tresen razum in kdor ni popolnoma fanatično zaslepljen, kakor so tiisti, ki so prišli na dan s takimi smešnimi trditvami, ve, da je v resnici bak narobe, kakor pa so pripovedovali suhači. Zanimivo je tudi to, da so suhači postavili na pričevalno klop skoro same zagrizene duhovnike raznih verskih sekt ter pobožne tenake, ki so pod vplivom duhovščine. Mokrači pa so postavili na pričevalno klop vplivne in izkušene Amerikance, ki so govorili iz prepričanja in izkušnje, ne pa iz blaznega fanatizma.

Tri tedne je trajalo zaslišanjanje pred senatnim odborom, v katerem so sedeli štirje vneti suhači in samo eden nepristranski član — senator Reed iz Missourija, ki je znan kot odločen borilec za ljudske svobodštine.

V soboto je bilo zaslišanij še par prič, nakar so držali mokračje in suhači svoje zaključne govore. Zadnja seja se je vršila v največji — nazvani Mramornati — dvorani senatnega poslopja, ki je bila nabito polna občinstva.

Suhaški general Wayne B. Wheeler je držal zaključni govor za suhače. Rekel je, da ameriški narod hoče, da se izpolnjujejo postavbe in ustava, in da ne bo pristopil, da bi "močnici in kršilci zakonov" spreminjali ustavo in odpravljali zakone. Ker pa hoče velika večina Amerikancev, da se prohibicija omili ali odpravi, sledi iz Wheelerjevih besed, da so Amerikanci po večini — sloinci. Wheeler tudi ni povedal, (Dolje na 2. strani)

